

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, ІДЕЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ «ЛИСТИ ДО БАТЬКІВ» У НІМЕЧЧИНІ

Капніна Г.І.

Донбаський державний педагогічний університет

У статті простежено історію розвитку проекту «Листи до батьків», який, успішно пройшовши шлях розвитку від копіювання американського продукту до видавництва незалежних, самодостатніх «Листів ...», реалізується у Німеччині з 50-х років минулого сторіччя, постійно вдосконалюється й модернізується. Висвітлено ідею проекту, яка полягає у забезпеченні рідних дитини всією необхідною інформацією для належного піклування про малюка. Розкрито особливості реалізації проекту «Листи до батьків» у Німеччині. З огляду на недостатність практичної допомоги батькам у спробах підвищити свою виховну компетентність, доведено необхідність створення подібного проекту в Україні.

Ключові слова: проект «Листи до батьків», підвищення педагогічної культури батьків, сімейне виховання, Німеччина.

*«Лист до батьків» – це маленький подарунок у поштовій скриньці
(з листа читача «Листів до батьків»)*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Супроводжувати дітей протягом їх розвитку – одне з найвідповідальніших, найважчих та найпрекрасніших завдань людства. На початку третього тисячоліття виховання дитини більше не може здійснюватись інтуїтивно. Вимоги часу є такими, що суспільство потребує передусім всебічно розвинених, виважених у своїх вчинках, здатних приймати самостійні рішення та впевнених у собі особистостей.

Формування таких рис характеру дитини відбувається змалечку в родині, адже саме вона виконує для малечі своєрідну вісь координат у процесі формування моральних цінностей. Те, яким чином дитина виховується сім'єю, які якості їй прищеплюються, у великій мірі залежить достатнього ступеня педагогічної культури дорослих, які займаються її вихованням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблема удосконалення виховного потенціалу батьків є активно досліджуваною в Україні. Так, сьогодні вона – предмет наукових досліджень Т. Алексе-

єнко, О. Песоцької, В. Постового та А. Рацула. Однак, мусимо констатувати, що більшість заходів, направлених на підвищення виховного потенціалу батьків, тільки декларуються, на практиці ж наявна глибока прірва між потребою українських батьків у допомозі педагогів у процесі виховання дитини та між тими пропозиціями державних та неурядових організацій, які можуть надати реальну допомогу дорослим у вихованні.

Це дає змогу збагатити здобутки українських педагогів найкращими досягненнями зарубіжних учених, які розробляють питання батьківського всеобучу.

У цьому сенсі особливо цінним вбачається досвід Німеччини, високорозвиненої європейської країни, що має значні успіхи в подоланні окресленої проблеми. Тут передусім необхідно назвати імена наступних учених: З. Вальпер, Б. Каліцкі, В. Лахенмайєр, Ю. Оелькерс, М.Р. Текстор, У. Фурер, М. Ціпс, З. Чьопе-Шеффлер. У нашій статті ми зосередимо свою увагу на одному з найдавніших видів допомоги німецьким батькам у процесі виховання дитини – проектів «Листи до батьків», аналоги якого видаються сьогодні не тільки в Німеччині, а й в Австрії, Англії, Швейцарії, Канаді та США. Успішність проекту в багатьох країнах світу доводить необхідність його вивчення й на теренах України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на недостатню розробленість і актуальність вказаної теми в українській пе-

дагогії було визначено мету статті: простежити історію розвитку, висвітлити ідею та розкрити особливості реалізації проекту «Листи до батьків» у Німеччині.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проект «Листи до батьків» (Elternbriefe) – це важливе інформаційне джерело для батьків, оскільки в його рамках пропонуються до аналізу виховні ситуації з повсякденного життя, а фахівцями надаються оптимальні з педагогічної точки зору варіанти вирішень виховних проблем для батьків.

Мусимо наголосити, що «Листи до батьків» у Німеччині – це проект, що підтримується одночасно декількома організаціями. Усі вони переслідують загальну мету: надання додаткових педагогічних порад батькам, які не мають можливості або часу відвідувати спеціальні курси для посилення загальної виховної компетенції батьків.

Найбільш поширеними в ФРН є наступні аналоги проекту: «Листи до батьків «Ти і ми» (Elternbriefe du und wir) [4], «Листи до батьків» (Elternbriefe) [3] католицької церкви Німеччини (ці листи розробляються командою вихователів, лікарів та, передусім, теологів – у цьому полягає їх основна відмінність від інших проектів такого типу; їх загальний зміст орієнтований на встановлення ідеального за церковними канонами мікроклімату в родині; виховання, до якого закликають ці проекти, має чіткий релігійний вектор). Ми ж зосередимо свою увагу на проекті «Листах до батьків», розсилання яких ініційоване Робочою спілкою «Нове виховання» (Arbeitskreis Neue Erziehung).

Важливим у контексті нашої статті є розкриття особливостей історичного розвитку проекту. Тут необхідно наголосити, що Робоча спілка «Нове виховання» більше ніж 70 років підтримує батьків у прагненні виховати своїх дітей думаючими, активними членами демократичного суспільства Європи. Пропозиції «Нового виховання» не обмежуються надсиланням листів німецьким родинам. Його співробітники розробили й постійно вдосконалюють електронний портал «Активні для дітей» (Aktiv für die Kinder), безкоштовно надають усім бажаючим консультації в Міжкультурному виховному пункті м. Берлін (interkulturelle Familienberatungsstelle in Berlin) [2], проте, саме «Листи до батьків» є найбільш поширеним результатом діяльності зазначеної робочої спілки.

Зауважимо, що у 2010 році виповнюється вже майже 60 р. з того часу, як перша берлінська родина отримала «Лист до батьків № 1». Поступово географія розсилання «Листів...» розширювалась. Сьогодні це – вся Німеччина.

Необхідно додати, що модель проекту «Листи до батьків» було скопійовано в американських педагогів наприкінці 50-х років минулого сторіччя. Тоді листи тільки перекладались на німецьку мову, без будь-якої адаптації та пристосування до післявоєнних реалій розділеної країни. Випускались «Листи ...» у формі радіопередач, з метою більшого поширення в країні. З 1969 р. листи почали надходити у німецькі родини поштою. А починаючи з 70-х р. у Німеччині почали з'являтися власні «Листи до батьків», що відрізнялись від

попередніх значним ступенем модернізації. Саме в цей час виникають й інші організації, що донині займаються видавництвом аналогів «Листів ...»

Результати аналізу наукової літератури [6; 9; 10] дають змогу зробити наступне узагальнення: **основна ідея проекту «Листи до батьків»** – забезпечення дорослих, які чекають на (першу) дитину, інформацією про особливості фізіологічного та психічного розвитку дитини й піклування про неї, про здоров'я матері, про зміни у функціонуванні родини після народження її нового члена [6, с. 159]. «Листи до батьків» – це проект, аудиторія якого включає в себе всіх громадян ФРН, незалежно від соціального чи етнічного походження.

Спектр тем «Листів до батьків» – дуже широкий. Наведемо окремі з них:

- «Кишенькові гроші. Навіщо, для чого, скільки?»;
- «Виховні пункти для батьків, дітей та молоді»;
- «Яким чином моя дитина може отримати місце у дитячих яслах»;
- «Дитина й Інтернет. Інформація для батьків» тощо.

Утім, більшість з них присвячені не окремій темі, а розкривають особливості розвитку дитини в певний період. Так, перший лист, який отримує родина новонародженого – «Лист до батьків № 1» – розкриває наступні підтеми: «Немовля. Почуття матері й батька», «Пошук нового спільного ритму життя», «Сон», «Чому немовлята багато кричать», «Здоров'я матері», «Допомога й підтримка держави», «Відпустка по догляду за новонародженим», «Гроші на виховання дитини», «Список необхідних адрес» [7].

Натомість, останній лист з цієї серії (на той момент їх видавалось 43) – «Лист до батьків № 43» – присвячений завершенню спілкування видавців з батьками й наданню останніх порад з виховання 14-річних підлітків: «Виховання – це, насамперед, гарні стосунки», «Чому батьки більше не є такими важливими для дітей», «Як випустити дитину з домашнього гнізда, не давши їй впасти» «Список необхідних адрес» [8]. Загальна кількість сторінок «Листів» складає 402 стр. Це – великий об'єм інформації, що є безцінним досвідом для дорослих, які тільки-но відкривають для себе щастя батьківства.

Особливості реалізації проекту (тобто, власне розсилання таких листів) залежить від окремої федеральної землі Німеччини, так, наприклад, у Баварії дорослі мають передплатити 46 листів за 71 євро [5]. При цьому рідні малюка мають можливість безкоштовно отримувати подібну послугу: в Німеччині існує понад 200 агенцій, що розсилають їх за рахунок благодійних фондів, при цьому переважна більшість «Листів ...» фінансуються Федеральним міністерством у справах сім'ї, літніх людей, жінок та молоді. Листи будуть періодично, протягом 14 років, надходити поштою, їх тематика буде змінюватись у залежності від віку дитини, зміни її інтересів тощо. У Берліні, де знаходиться центральний офіс робочої спілки «Нове виховання», всі батьки отримують 4 листа вказаного проекту за перший рік життя своєї дитини безкоштовно. За статистикою, 70% дорослих надалі вирішують абонувати листи самостійно [3], тоб-

то, розцінюють «Листи ...» як важливу допомогу в вихованні своєї дитини.

Згідно із статистикою, на кінець 2005 року було розіслано 100 мільйонів «Листів до батьків» (кожного року – близько 3,5 млн) [6, с. 159]. Як бачимо, втілення проекту в життя – результат тривалої й кропіткої роботи.

Треба підкреслити, що крім листів, що надходять батькам за планом, існує добірка так званих «особливих листів» (Sonderelternbriefe). Їх тематика виходить за рамки висвітлення особливостей фізіологічного розвитку дитини та аналізу окремих виховних ситуацій:

- «Я виховую дитину сама/сам»;
- «Виховання без насилля»;
- «Розлучення батьків і дитина»;
- «Дитина з вадами у сім'ї» [6, с. 159].

Додатково до «Листів до батьків» робочою спілкою «Нове виховання» було ініційовано випуск «Шкільних листів» (Schulbriefe), які на цей час розповсюджуються тільки федеративною землею Берлін. Їх зміст розкривається такими темами:

- «Заняття у школі»;
- «Поведінка на уроках»;
- «Функціонування школи з групою подовженого дня»;
- «Допомога дитині у виконанні домашніх завдань»;
- «Клімат у класі»;
- «Сексуальне виховання» тощо. Всього існує 17 листів на подібні теми. З їх допомогою батькам вдасться краще зрозуміти свої дитину-школяра.

Кожного року берлінським родинам розсилається близько 481.000 «Шкільних листів». Кожна початкова школа столиці ФРН також може отримати безкоштовний варіант цього видання.

Важливим для розкриття сутності проблеми є той факт, що в містах з великим населенням функціонують спеціалізовані центри листів для батьків та інформації для батьків (Fachstelle Elternbriefe und Elterninformation). Наприклад, у Мюнхені (Баварія, Німеччина) такий центр діє як відділ міського відомства у справах молоді (Stadtjugendamt). Його представники – соціальні педагоги, психологи та педагоги, які вбачають своє завдання в наданні батькам правильних орієнтирів у вихованні та в стимулюванні співпраці між матерями, батьками та дітьми [5]. Діяльність

таких відділів полягає у розсиланні «Листів до батьків» родинам, доборі актуальних брошур за різними темами, безкоштовно наданні інформації батькам по телефону та Інтернету.

З огляду на велику кількість турецьких родин у сьогоденній Німеччині (близько 1.492.580 громадян з турецьким корінням [1]), такі сім'ї крім «Листів до батьків» німецькою мовою мають можливість отримати ще й їх варіанти, надруковані турецькою мовою. Так, тільки у 2007 році було розіслано 28.000 «Листів ...» спеціально для цієї когорти громадян Німеччини [10, с. 18].

Додамо, що ефективність і дієвість проекту періодично перевіряється. Так, у 2008 році Інститутом соціальної роботи (Institut für soziale Arbeit) було проведено незалежне дослідження, в результаті якого було виявлено, що проект «Листи до батьків», незважаючи на поширення інших засобів комунікації, залишається актуальним й на початку шостого десятиріччя свого існування [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз автентичної літератури дозволяє нам констатувати наступні висновки:

– проект «Листи до батьків», успішно пройшовши шлях розвитку від копіювання американського продукту до видавництва незалежних, самодостатніх «Листів ...», реалізується у Німеччині з 50-х років минулого сторіччя, постійно вдосконалюється й модернізується;

– ідеєю проекту є забезпечення рідних дитини всією необхідною інформацією для належного піклування про малюка;

– особливості реалізації проекту полягають у періодичному розсиланні абинованих безпосередньо батьками або державними чи неурядовими службами «Листів ...», що містять практичну інформацію з виховання та догляду за дитиною.

Отже, можна стверджувати, що проект «Листи до батьків» уже декілька десятиріч поспіль веде своє існування, зайнявши окрему нішу в великому спектрі пропозицій із удосконалення виховних можливостей дорослих.

З огляду на той факт, що в Україні не існує подібного способу підвищення виховного потенціалу батьків, проект «Листи до батьків» є гідний більш прискіпливої уваги вітчизняних науковців.

Список літератури:

1. Anzahl der Ausländer in Deutschland nach Herkunftsland in den Jahren 2015 und 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1221/umfrage/anzahl-auslaender-in-deutschland-nach-herkunftsland/>.
2. Arbeitskreis Neue Erziehung [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: www.ane.de.
3. Elternbriefe [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: www.elternbriefe.de/konzept.
4. Elternbriefe «Du und wir» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: www.elternbriefe.de/download2/Pfarrbrieflang.rtf.
5. Fachstelle Elternbriefe und Elterninformation [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://www.muenchen.de/Rathaus/soz/jugendamt/altern/erziehung/154922/index.html>.
6. Familienbildung als Angebot der Jugendhilfe. CD-ROM. Herausgeber Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. – Berlin, 2005.
7. Meister M. Elternbrief № 1 / Monika Meister. Herausgeber Sozialreferat Landeshauptstadt München. – München, 2003. – S. 1–18.
8. Meister M. Elternbrief № 43 / Monika Meister. Herausgeber Sozialreferat Landeshauptstadt München. – München, 2003. – S. 397–402.
9. Schmitt-Wenkenbach B. Briefe für Eltern als Mittel der Elternbildung / Barbara Schmitt-Wenkenbach // Elternbildung als sozialpädagogische Aufgabe. Erfahrungen, Modelle, Vorschläge / Barbara Schmitt-Wenkenbach. – Darmstadt: Hermann Luchterhand Verlag, 1977. – S. 55–72.

10. Wissenschaftliche Analyse der Elternbriefe für Nordrhein-Westfalen [Электронный ресурс]. – Режим доступа до документу: http://www.mgffi.nrw.de/pdf/familie/2008_03_13_MGFFI_WissAnalyse_Elternbriefe_Abschlussbericht.pdf.

Капнина Г.И.

Донбасский государственный педагогический университет

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ, ИДЕЯ И ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «ПИСЬМА РОДИТЕЛЯМ» В ГЕРМАНИИ

Аннотация

В статье прослежена история развития проекта «Письма к родителям», который, успешно пройдя путь развития от копирования американского продукта к изданию независимых, самодостаточных «Писем...», реализуется в Германии с 50-х годов прошлого столетия, постоянно совершенствуется и модернизируется. Освещена идея проекта, которая заключается в обеспечении родных ребенка всей необходимой информацией для надлежащего воспитания малыша. Раскрыты особенности реализации проекта «Письма к родителям» в Германии. Учитывая недостаточность практической помощи родителям в попытках повысить свою воспитательную компетентность, доказана необходимость создания подобного проекта в Украине.

Ключевые слова: проект «Письма родителям», повышение педагогической культуры родителей, семейное воспитание, Германия.

Капнина Н.І.

Donbass State Pedagogical University

THE HISTORY OF DEVELOPMENT, THE IDEA AND THE PECULIARITIES THE REALIZATION OF THE PROJECT «LETTERS TO PARENTS» IN GERMANY

Summary

The history of development, the idea and the peculiarities of the realization of the project «Letters to parents» in Germany are covered and revealed in the article. Considering the lack of the practical help to parents in their attempts at improvement of their educational competence the necessity of the creation of such a project in Ukraine is proved.

Keywords: the project «Letters to parents», the improvement of parents' educational, family educational, Germany.